

نفوذ مجریه بر مقننه در حقوق اساسی ایران از منظر تفکیک قوا

جمشید سرباز جمشید

چکیده

قوه‌ی مجریه در نظام جمهوری اسلامی ایران از جهات مختلف تحت نفوذ و اقتدار قوه‌ی مقننه قرار دارد. اما این بدین معنی نیست که هیچ‌گونه راه‌کار قانونی جهت برقراری تعادل در رابطه‌ی این دو قوه وجود نداشته باشد. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مواردی چند را مورد پیش‌بینی قرار داده است که از طریق آنها قوه‌ی مجریه بر قوه‌ی مقننه اعمال نفوذ کرده و در نتیجه تعادل میان این دو قوه به طور نسبی برقرار می‌گردد. البته این موارد از قدرت و درجه‌ی اهمیت یکسانی برخوردار نبوده و در اصول مختلف قانون اساسی به صورت پراکنده به چشم می‌خورند. حق ابتکار قوانین توسط قوه مجریه، امضای قوانین مصوب مجلس به وسیله‌ی رئیس‌جمهور، قدرت نظامنامه‌ای قوه‌ی مجریه، حق حضور اعضای قوه‌ی مجریه در جلسات مجلس و... از جمله ابزارهای نفوذ مجریه بر مقننه در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌روند که ذیلاً به بررسی این موارد می‌پردازیم.

واژگان کلیدی: تفکیک قوا- قوه مجریه- قوه مقننه- ابزارهای نفوذ

۱- مقدمه

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اصل پنجاه و هفتم، نظام تفکیک قوای مقننه، مجریه و قضائیه را با شیوه‌ای خاص پذیرفته است. باید در نظر داشت که استقلال قوا در تضاد با تعامل و همکاری قوا با یکدیگر نخواهد بود و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز علاوه بر تعیین راهکارهای متنوع این تعادل در اصول متعدد، این همکاری را تسهیل کرده است (الیاسی: ۱۳۹۰، ص ۱۴۷). اصل فوق، تأکید به استقلال قوای سه‌گانه‌ی حاکم از یکدیگر دارد. استقلال قوا موجب پدیداری سازمان‌های حاکم عدیده-ی تخصصی می‌گردد که هر کدام به انجام وظیفه‌ی خاص خود مشغول‌اند و هیچ‌یک از قوا حق انجام وظیفه‌ی قوای دیگر را ندارد. سنخیت قوای حاکم همچنین اقتضاء می‌کند که هر یک از قوا، بدون برتری و دخالت یکی در قلمرو اختیارات دیگری، کار خود را انجام دهد و هیچ‌یک از قوا حق سؤال، استیضاح، عزل و انحلال یکدیگر را نداشته باشد (هاشمی: ۱۳۸۴، ج ۲، ص ۱۰). اما در دنیای عمل در اغلب کشورهای جهان حتی آن دسته از آنها که دارای رژیم سیاسی تفکیک مطلق قوا می‌باشند، راههایی برای رابطه‌ی قوای سه‌گانه با یکدیگر و گاهاً تحت‌الشعاع قرار دادن همدیگر مورد پیش‌بینی واقع شده است؛ زیرا بدون وجود روابط بین قوای حاکم و راهکارهای تأثیرگذاری بر یکدیگر به تدریج نظام سیاسی با بن‌بست‌های جبران‌ناپذیر روبرو می‌گردد. در پژوهش حاضر از این راهکارهای حقوقی تأثیرگذاری، تحت عنوان ابزارهای نفوذ یاد گردیده است. ابتکار قوانین توسط قوه مجریه، قدرت آئین‌نامه‌ای قوه مجریه، امضای قوانین توسط رئیس‌جمهور و حق حضور اعضای قوه مجریه در جلسات مجلس شورای اسلامی از جمله‌ی این ابزارها به شمار می‌روند که ذیلاً به صورت تفصیلی مورد بررسی قرار می‌گیرند.